

**Bureauonderzoek en Inventariserend
veldonderzoek - verkennende fase**

**Gaardenstraat, Holten
gemeente Rijssen - Holten
(OV).**

---

september 2017

Versie 1.1 (concept)

Colofon

Laagland Archeologie Rapport 110

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase
Gaardenstraat te Holten, gemeente Rijssen - Holten (OV)

Auteur: [REDACTED]

[REDACTED]

Foto's en tekeningen: Laagland Archeologie

Status rapport: Versie 1.1 (concept)

Controle: [REDACTED]

Autorisatie: [REDACTED]

[REDACTED]

ISSN 2468-4759

Laagland Archeologie [REDACTED]

[REDACTED]

Ootmarsum

E-mail: [REDACTED]

KvK-Nummer: 60294418

© Laagland Archeologie V.O.F, Ootmarsum, september 2017

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers. Laagland Archeologie V.O.F. aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

Laagland Archeologie heeft in september 2017 een Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase uitgevoerd aan de Gaardenstraat te Holten. Het onderzoek vond plaats in verband met de ruimtelijke procedure vanwege het voornemen op het terrein sloopwerkzaamheden te verrichten ten gunste van nieuwbouw.

Het bureauonderzoek had tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. Op basis van het bureauonderzoek kunnen resten uit de periode neolithicum – late middeleeuwen in het plangebied worden verwacht. Vermoedelijk bevindt zich een plaggendeek in het plangebied en indien dat het geval is, zijn eventuele resten wellicht goed bewaard gebleven.

Onder de huidige bebouwing is het terrein vrijwel zeker tot op grote diepte verstoord. Vermoedelijk is ook in de onbebouwde delen van het plangebied sprake van een aanzienlijke verstoring: dit deel van Holten werd in de jaren '70 van de vorige eeuw bebouwd. In die tijd was het gebruikelijk de grond eerst tot op grote diepte te vergraven om het terrein bouwrijp te maken. Ook geologische en archeologische boringen in de omgeving van het plangebied wijzen op een verstoord bodemprofiel.

Het veldonderzoek heeft inderdaad uitgewezen dat de bodem tot een diepte van circa 1 m –mv is verstoord tot in de C-horizont. Er zijn geen resten van een plaggendeek of podzolbodems aangetroffen. De kans dat het terrein daarom nog intacte resten bevat is zeer klein. Op basis van de resultaten van het veldonderzoek wordt geadviseerd geen archeologisch vervolgonderzoek in het plangebied uit te voeren. De implementatie van dit advies is in handen van de bevoegde overheid, de gemeente Rijssen - Holten

De gemeente wordt hierin vertegenwoordigd door haar deskundige, [REDACTED]

[REDACTED] (regio-archeoloog), tel. [REDACTED], [REDACTED]

Samenvatting	5
1 Inleiding	7
1.1 Aanleiding onderzoek	7
1.2 Afbakening plan- en onderzoeksgebied	7
1.3 Administratieve gegevens	8
1.4 Huidige situatie en toekomstig gebruik	9
1.5 gemeentelijk beleid	9
1.6 Onderzoeksdoel	9
2 Inventarisatie	11
2.1 Inleiding	11
2.2 Landschappelijke ontwikkeling	11
2.3 Archeologie	13
2.3.1 Bekende archeologische waarden	13
2.3.2 Waarnemingen	13
2.3.3 AMK-terreinen	13
2.3.4 Eerder archeologisch onderzoek	14
2.4 Historie	14
3 Conclusie	18
4 Verwachtingsmodel	19
5 Veldonderzoek	20
5.1 Beschrijving onderzoeksmethodiek	20
5.2 Vraagstelling	20
5.3 resultaten: lithologie, lithogenese en bodemontwikkeling	21
5.4 Resultaten: archeologie	21
6 Conclusie en verwachting	22
7 Selectieadvies	23
literatuur	24
BIJLAGE 1 AMZ-cyclus	25
BIJLAGE 2 Archeologische perioden	27
BIJLAGE 3 Boorstaten NITG-TNO	29
BIJLAGE 4 Boorpunten raaiprofiel NITG-TNO	30
BIJLAGE 5 Geomorfologische kaart	31
BIJLAGE 6 Gemeentelijke archeologische verwachtingskaart	32
BIJLAGE 7 Bodemkaart	33
BIJLAGE 8 Waarnemingen, AMK-terreinen en onderzoeksmeldingen	34
BIJLAGE 9 Boorpuntenkaart veldonderzoek	35
BIJLAGE 10 Boorstaten veldonderzoek	36

INLEIDING

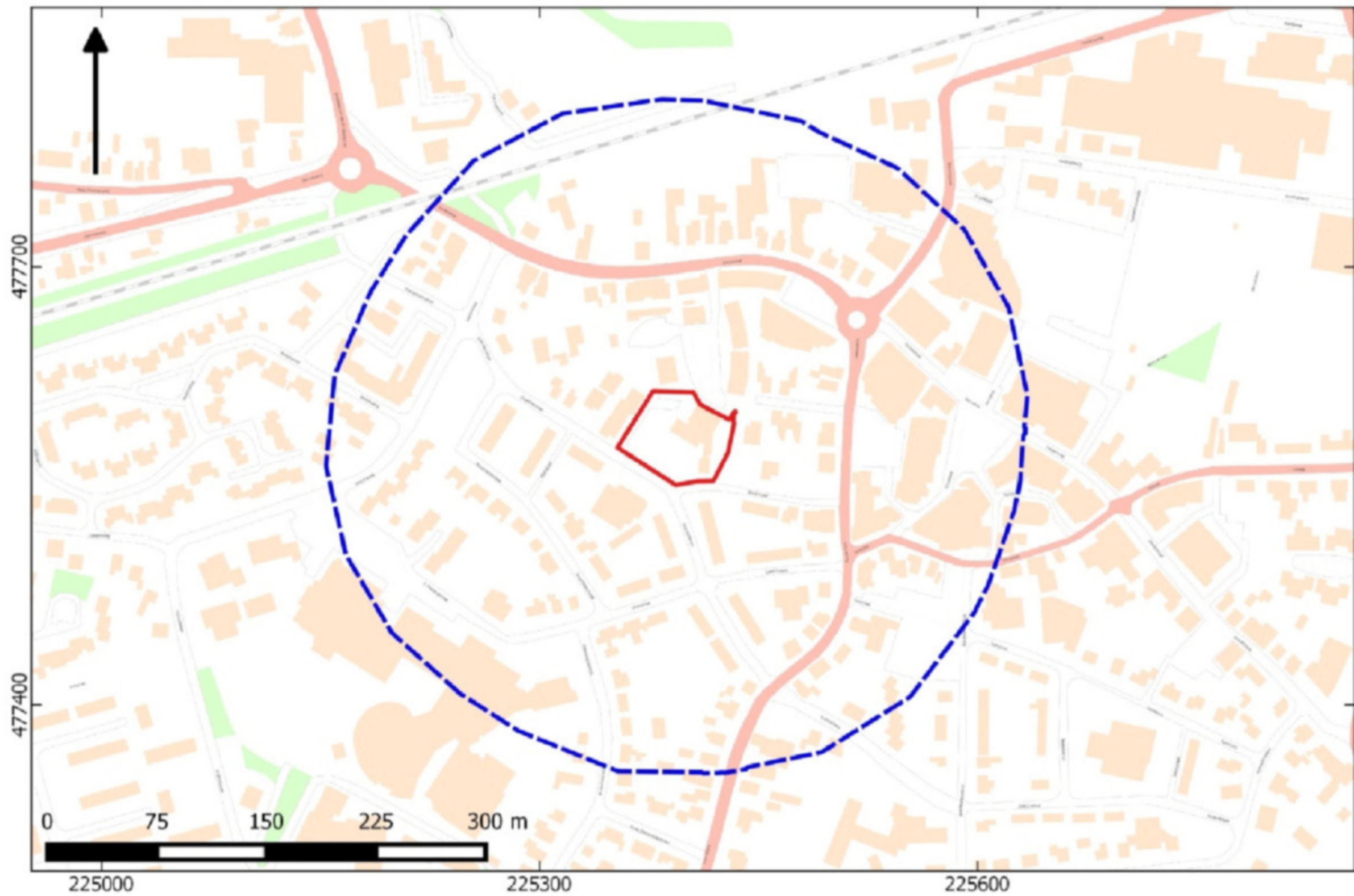
1.1 AANLEIDING ONDERZOEK

De aanleiding voor het onderzoek vormt de geplande sloop van de huidige bebouwing en de daaropvolgende bouw van nieuwe woningen aan de Gaardenstraat 29 - 35 te Holten, gemeente Rijssen - Holten (OV). Momenteel is op deze locatie bebouwing voor maatschappelijke voorzieningen toegestaan. De huidige bebouwing is sterk verouderd en staat op dit moment al meer dan drie jaar leeg. Er zijn plannen na de sloop negen geschakelde seniorenwoningen te realiseren en een vrijstaande woning.

Hiertoe is een bestemmingsplanwijziging vereist. Op basis van het bestemmingsplan dient archeologisch onderzoek uitgevoerd te worden om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden geschaad door de geplande bouwactiviteiten.

1.2 AFBAKENING PLAN- EN ONDERZOEKSGEBIED

Het plangebied betreft de Gaardenstraat in Holten, gemeente Rijssen - Holten (OV), zie onderstaande afbeelding.

Afbeelding 1. Ligging van het plan- en onderzoeksgebied.

Het plangebied heeft een omvang van ongeveer 3465 m². Daarvan is momenteel ongeveer 540 m² bebouwd. Het huidige pand is niet onderkelderd. De diepte van de geplande versterking reikt vermoedelijk overwegend niet dieper dan ongeveer 100 cm – mv. Rioleringsbuizen kunnen dieper aangelegd worden.

Voor een beter begrip van de bodemkundige omstandigheden en de archeologie van de planlocatie is een groter gebied bestudeerd. Een zone van 500 m rondom het plangebied wordt voldoende geacht om de archeologische potentie van het plangebied in kaart te brengen.¹ Deze zone wordt aangeduid als 'onderzoeksgebied'.

1.3 ADMINISTRatieve GEGEVENS

OBJECTGEGEVENS PLANGEBIED		
Opdrachtgever	[REDACTED]	
Uitvoerder	Laagland Archeologie	
Bevoegde overheid	gemeente Rijssen – Holten	
Plaats	Holten	
Gemeente	Rijssen – Holten	
Provincie	Overijssel	
Kaartblad	28C	
Archeoregio	3, Overijssels-Gelders zandgebied	
Coördinaten hoekpunten	noordwest	225377/477615
	noordoost	225434/477600
	zuidwest	225354/477576

¹ Voor wat betreft bekende archeologische waarden is het onderzoeksgebied iets uitgebreid.

	zuidoost	225419/477553
Gezamenlijk oppervlak circa	3465 m ² (0,34 ha)	
Diepte geplande bodemverstoring	100 cm –mv (geschat)	
Onderzoeksaanmelding Archis3	4564061100	
Opsteller onderzoek	[REDACTED]	
Beheerder en plaats documentatie	Laagland archeologie VOF, vestiging Ommen.	

Tabel 1. Objectgegevens.

1.4 HUIDIGE SITUATIE EN TOEKOMSTIG GEBRUIK

Het plangebied is momenteel deels bebouwd. Er bevinden zich geen kelders onder het pand. Het huidige gebouw wordt gesloopt ten gunste van negen geschakelde seniorenwoningen en een vrijstaande woning.

1.5 GEMEENTELIJK BELEID

De gemeente Rijssen-Holten beschikt over een eigen gemeentelijke verwachtingskaart. Hierop ligt het plangebied in een zone met een middelhoge verwachting. Conform het bestemmingsplan “Wonen Holten”, art. 33 is archeologisch onderzoek verplicht als de omvang van de ingreep groter is dan 250 m² en dieper reikt dan 50 cm –mv. Conform het gemeentelijk beleid is archeologisch onderzoek vereist om aan te tonen dat eventueel aanwezige archeologische waarden niet onevenredig worden of kunnen worden aangetast.

1.6 ONDERZOEKSDOEL

Het uitgevoerde onderzoek behoort tot de eerste fasen in het huidige archeologische onderzoeksproces (zie bijlage 1). Het bureauonderzoek heeft tot doel een archeologisch verwachtingsmodel op te stellen aan de hand van bestaande bronnen, en te bepalen of en zo ja welke delen van het plangebied in aanmerking komen voor vervolgonderzoek. Het verwachtingsmodel wordt getoetst en zo nodig aangevuld door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van de resultaten van dit onderzoek kan worden beoordeeld of en zo ja, welke vorm van vervolgonderzoek nodig is om de archeologische waarde van het gebied te kunnen vaststellen.

Voor realisering van de doelstelling wordt de volgende vraagstelling gehanteerd:

- *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*
- *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*
- *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*
- *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied in het verleden?*
- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (datering, complextype, omvang, diepteligging, gaafheid en conservering, locatie, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), mogelijke verstoringen)*

HOOFDSTUK 2 INVENTARISATIE

2.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk worden de relevante landschappelijke ontwikkeling en huidige bodemkundige situatie beschreven. Tevens wordt ingegaan op de bekende archeologische waarden in de omgeving van het plangebied en de historische situatie. Voor wat betreft de in de tekst genoemde archeologische perioden wordt verwezen naar bijlage 2.

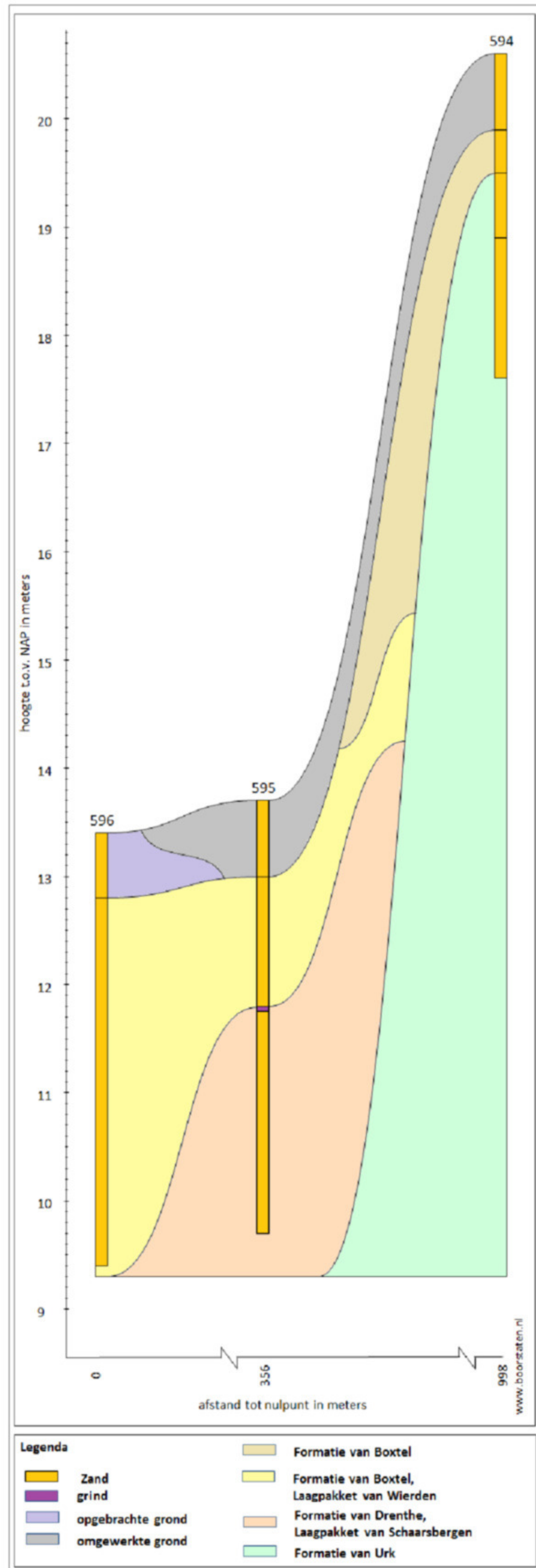
2.2 LANDSCHAPPELIJKE ONTWIKKELING

Het plangebied ligt in het Oost-Nederlandse dekzandlandschap. Dit gebied wordt gekenmerkt door min of meer noord-zuid georiënteerde keileemruggen (stuwwallen) in een zacht glooiend dekzandlandschap. Het plangebied ligt aan de voet van een dergelijke stuwwal. Onderstaande afbeelding is ontleend aan geologische boringen van NITG-TNO² en toont de geologische opbouw van de bodem. Boring 595 is daarbij ongeveer 400 m van het plangebied gezet.

Archeologisch-landschappelijk relevant zijn de zanden van het Laagpakket van Schaarsbergen (behorende tot de Formatie van Drenthe). Deze zijn te vinden op een diepte van ongeveer 2 m –mv of minder. Dit zijn matig fijne tot uiterst grove zanden, vaak met een sterke horizontale gelaagdheid. Het Schaarsbergen laagpakket bestaat uit glaciofluviale zanden, gevormd tijdens het midden- en laat-Saalien.

---

² DINO-loket.nl

De bovengrond in het plangebied wordt gevormd door afzettingen van het Laagpakket van Wierden (Formatie van Bontel). Dit zijn eolische zandafzettingen (dekzand), gevormd in het laat-Pleistoceen – vroeg Holoceen. In deze periode was er vanwege de kou amper sprake van enige begroeiing en had de wind vrijspel. Enorme hoeveelheden zand werden vanuit elders getransporteerd, en grote hoeveelheden werden in Nederland afgezet, waar het tegenwoordig vooral in Oost-Nederland als een dikke deken over het oudere landschap ligt.

Uit boring 595 en 594 blijkt dat ruwweg de bovenste meter van de bovengrond is geroerd. De oorzaken hiervan kunnen variëren, maar in bewoningskernen is vrijwel altijd sprake van sterk gelokaliseerde menselijke invloed.

Uit geraadpleegde paleogeografische kaarten³ (hier niet afgebeeld) blijkt dat het plangebied vanaf het vroege Holoceen nooit met veen bedekt is geweest. Op de geomorfologische kaart (bijlage 5) is het plangebied niet gekarteerd (bebouwde kom). Op basis van het omliggende gekarteerde gebied kan worden aangenomen dat het terrein op (de helling van) een hoge stuwwal (11B3) ligt of, meer waarschijnlijk, op een glooiing van hellingafspoelingen, al dan niet met dekzand (4H3). Mogelijk ook ligt het plangebied op een zone met gordeldekzanden, al dan niet met oud bouwlanddek (3L6).

Op het AHN (Actueel Hoogtebestand Nederland), zie bijlage 4 is te zien dat het plangebied aan de voet van de hoge stuwwal ligt. Gezien de ligging in de bebouwde kom hebben er vermoedelijk egalisatiewerkzaamheden plaatsgevonden.

Abbeelding 2. Raaioprofiel op basis van boringen NITG-TNO (Dinoloket)

³ Vos e.a., 2013

Bodem

Bodemkundig (bijlage 7) is het plangebied evenmin gekarteerd. Grenzend aan het niet gekarteerde deel liggen hoge zwarte enkeerdgronden van fijn siltig zand (ZE23). Enkeerdgronden zijn in de loop van de middeleeuwen ontstaan door het gedurende lange tijd periodiek opbrengen van met mest vermengde plaggen, ter verbetering van de bodemvruchtbaarheid. Hierdoor zijn in de loop der tijd dikke plaggendecken ontstaan die een dikte van 50 tot circa 100 cm kunnen bereiken. De aanwezigheid van plaggendecken in de omgeving van het plangebied kan niet zomaar geëxtrapoleerd worden naar het plangebied. Hiervoor is oud kaartmateriaal nodig waarop de oude bewoning en enkcomplexen zijn aangegeven. Vermoedelijk zijn de enkeerdgronden ten noorden en zuiden van het plangebied opgebracht op een holtpodzolgrond van matig grof zand (Y30), die waarschijnlijk als een brede band tegen de voet en op de lagere helling van de stuwwal ligt. Mogelijk ligt het plangebied daarmee eveneens op een holtpodzolgrond.

2.3 ARCHEOLOGIE

2.3.1 BEKENDE ARCHEOLOGISCHE WAARDEN

Bijlage 8 toont de locaties van de bekende archeologische waarden en de uitgevoerde archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied. In het plan- en onderzoeksgebied zijn geen bekende waarden geregistreerd.

2.3.2 WAARNEMINGEN

WAARNEMINGS- NUMMER	DATERING	COMPLEXTYPE/ BESCHRIJVING
2516	late middeleeuwen	<u>nederzetting</u> / fragmenten van kogelpot, Pingsdorf aardewerk, verbrande leem, maalsteen (tefriet)
2519	vroege middeleeuwen	<u>nederzetting</u> / veel aardewerkfragmenten, waaronder complete pot Hessens-Schortensaardewerk (administratief geplaatst)
2522	late middeleeuwen	<u>nederzetting</u> / Siegburg kan, compleet.
17968	late middeleeuwen	<u>nederzetting</u> / fragmenten van kogelpot (administratief geplaatst).

Tabel 2. Waarnemingen binnen het onderzoeksgebied. Vetgedrukte waarnemingen zijn binnen het onderzoeksgebied geregistreerd.

2.3.3 AMK-TERREINEN

AMK-terreinen (= Archeologische Monumentenkaart) zijn terreinen waarvan bekend is dat zich archeologische resten in de grond bevinden. Het archeologisch belang daarvan is bovendien gewaardeerd. Zo zijn er AMK-terreinen van archeologisch belang, hoog, zeer hoog archeologisch belang en wettelijk beschermde AMK-terreinen van zeer hoog archeologisch belang).

AMK-NUMMER	DATERING	WAARDERING/ BESCHRIJVING
2797	laat-neolithicum, bronstijd en ijzertijd	hoog/ terrein met een deel van een esdekcomplex. Hier zijn 30 klokbekerscherven, 25 scherven Kummerkeramik en 100 scherven ijzertijdaardewerk aangetroffen in het talud van een bermsloot.
13605	ijzertijd en Romeinse tijd	hoog/ terrein met een deel van een esdekcomplex met sporen van inheems-Romeinse bewoning. Met name het zuidelijke deel van de Holter Enk is kansrijk. Onder een plaggendeek van 80 cm dik is een 0,4 m dikke bruine laag (cultuurlaag?) aangetroffen waarin een aantal besmeten ijzertijdscherven en inheems-Romeins aardewerk is aangetroffen
13606	ijzertijd	hoog/ terrein met een deel van een esdekcomplex met sporen uit (waarschijnlijk) de ijzertijd
13607	late middeleeuwen	hoog/ terrein met een deel van een esdekcomplex met sporen van een laat middeleeuws erf

Tabel 3. AMK-terreinen in de omgeving van het onderzoeksgebied.

2.3.4 EERDER ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK

In de omgeving van het plangebied hebben eerder archeologische onderzoeken plaatsgevonden. De onderzochte locaties zijn afgebeeld in bijlage 8. Onderstaande tabel geeft de belangrijkste resultaten/conclusies van de uitgevoerde onderzoeken.

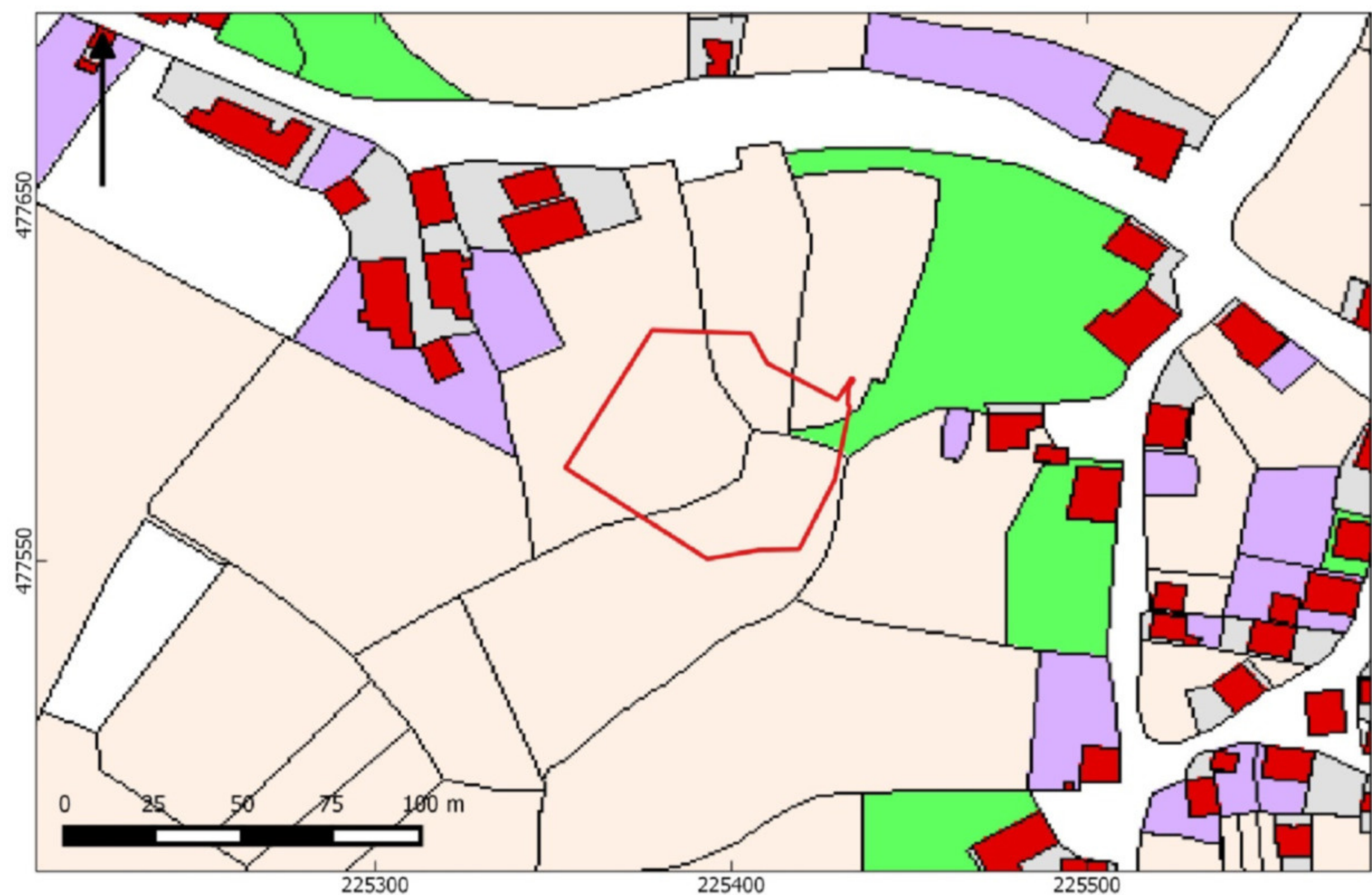
ONDERZOEKS-NUMMER	TYPE ONDERZOEK/ UITVOERDER, JAAR	RESULTATEN/ CONCLUSIES
2041486100	booronderzoek, Vestigia, 2003	niet bekend (niet geregistreerd in Archis3 of Edna.
2114483100	booronderzoek, Vestigia, 2006	de bovengrond blijkt zwaar verstoord met recent puin. In geen van de boringen is een plaggendeek aangetroffen of een intact podzolprofiel. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Advies: geen vervolgonderzoek

Tabel 4. Onderzoeksmeldingen in het onderzoeksgebied.

2.4 HISTORIE

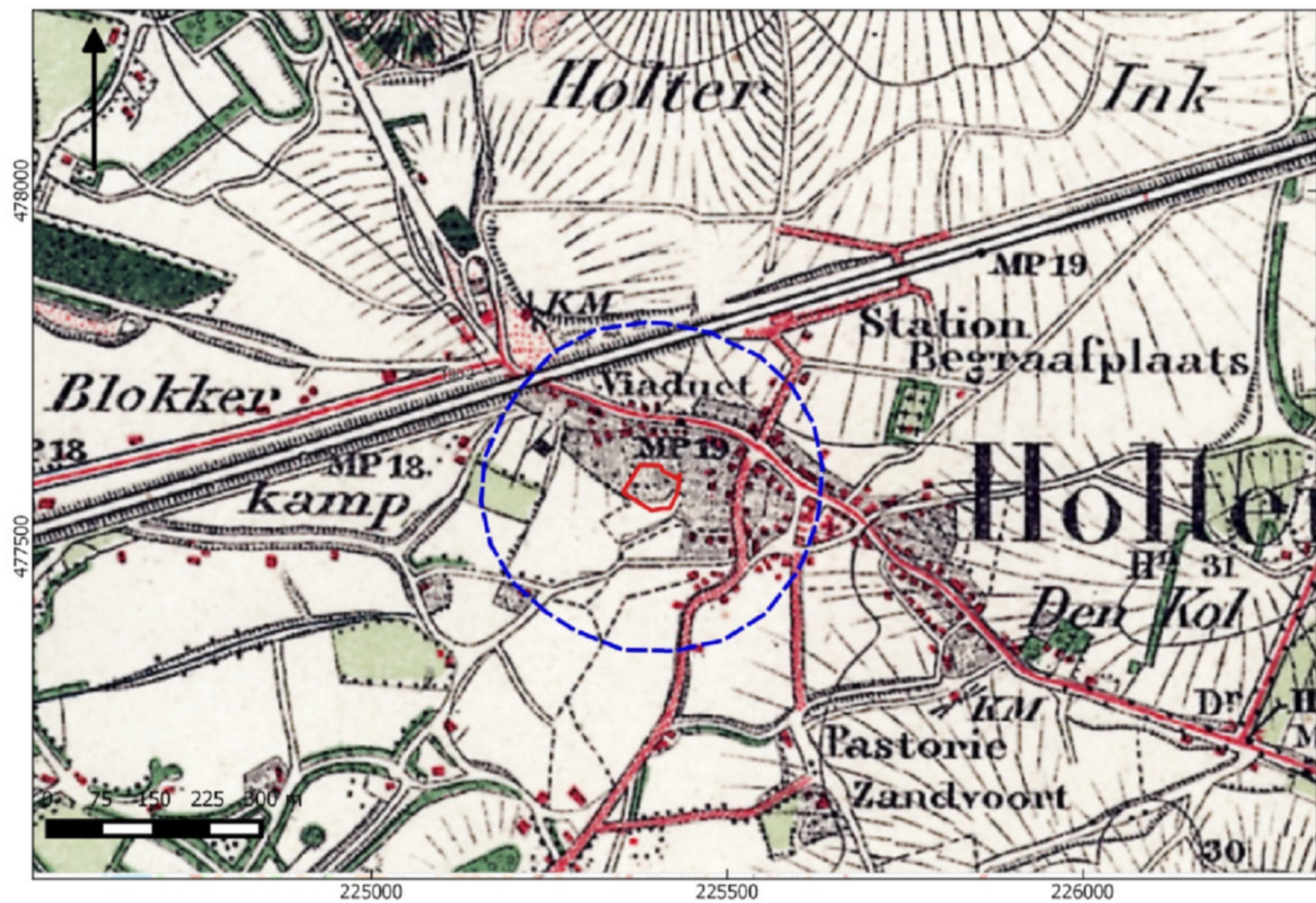
Op de eerste kadastrale kaart (circa 1832)⁴ is het plangebied en haar omgeving nog onbebouwd (afbeelding 3) en in gebruik als akker. Op de Oorspronkelijk Aanwijzende Tafels (OAT) zijn de vier bouwlandpercelen aangeduid als 'Kerkengarden'.

⁴ bron: hisgis.nl

Afbeelding 3. Uitsnede uit de eerste kadastrale kaart, circa 1832. De locatie van het plangebied is rood omlijnd. Beige: bouwland, lichtgroen: weideland, paars: tuin. Bron: hisgis.nl.

Dit impliceert dat zich waarschijnlijk een hoge zwarte enkeerdgrond in het plangebied bevindt. Gelet op de kleinschalige, onregelmatige en ietwat blokvormige verkaveling gaat het mogelijk om een kamponginning. In tegenstelling tot enkontginningen waren kamponginningen meestal kleinschalige, min of meer individuele en vaak wat latere ontginningen (late middeleeuwen – nieuwe tijd).

Afbeelding 4. Uitsnede uit de Bonnebladen, circa 1900. Bron: RCE.

Op de Bonnebladen (omstreeks 1900, zie bovenstaande afbeelding) is het plangebied niet langer in gebruik als akker. Het maakt nu deel uit van de bebouwde kom van Holten, al is het terrein zelf nog onbebouwd. Pas rond 1970 ontstaat bebouwing in en rond het plangebied, als onderdeel van de dorpsuitbreiding van Holten.

Afbeelding 5. Uitsnede uit de topografische kaart van omstreeks 1970. De locatie van het plangebied is roodomlijnd. Bron: topotijdreis.nl

Bureauonderzoek en Inventariserend veldonderzoek - verkennende fase Gaardenstraat te Holten,
gemeente Rijssen - Holten, (OV)

De rond 1970 aanwezige bebouwing wordt rond 1976 uitgebreid tot de huidige omvang.
De Gaardenstraat wordt in de tussenliggende jaren iets naar het zuidwesten verplaatst
tot haar huidige ligging grenzend aan het plangebied.

HOOFDSTUK 3 CONCLUSIE

De conclusie wordt gegeven aan de hand van de beantwoording van de onderzoeksvragen uit paragraaf 1.6.

➤ *Wat is de fysisch-geografische situatie van het gebied?*

Het plangebied ligt aan de voet/op de helling van een stuwwal. De ondergrond wordt vermoedelijk gevormd door dekzandpakket. Daaronder liggen glaciofluviale afzettingen uit de voorlaatste ijstijd. Op basis van de bodemkaart en oude kaarten is een plaggendek te verwachten. Vermoedelijk gaat het om een jongere kamptonginning en in dat geval is het plaggendek mogelijk wat minder dek dan elders op de eng.

➤ *Hoe is de bodemopbouw in het plangebied en in welke mate is deze nog intact? Wat is de invloed van de geomorfologische en bodemkundige aspecten van het plangebied op bewoning en gebruik in het verleden?*

De bodemopbouw in het plangebied is niet precies bekend. Vermoedelijk is het dekzandpakket ongeveer 2 m dik. Vermoedelijk is daarop door jarenlange pluggenbemesting een esdek ontstaan. Pas vanaf de jaren '70 van de vorige eeuw raakte het terrein en de omgeving daarvan bebouwd. De bovengrond is vermoedelijk deels verstoord. Bodemverstoring is een gegeven onder het huidige pand; in hoeverre het bodemprofiel van het onbebouwde deel intact is, is onbekend. Vaak werd de bodem bij bouwprojecten in het derde kwart van de eeuw op grote schaal vergraven. Ook geologische en archeologische boringen in de nabijheid van het plangebied wijzen op een (diep) verstoord bodemprofiel.

➤ *Welke bekende archeologische waarden (complextype, archeologische periode) bevinden zich in het plan- en onderzoeksgebied?*

Binnen het onderzoeksgebied zijn twee waarnemingen uit de late middeleeuwen geregistreerd. Een daarvan is 'administratief geplaatst', wat wil zeggen dat de exacte vondstlocatie niet bekend is. Beide waarnemingen betreffen vondsten uit een nederzettingscomplextype. Net buiten het onderzoeksgebied zijn waarnemingen uit de vroege en late middeleeuwen geregistreerd (complextype: nederzetting). In de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich een aantal AMK-terreinen (hoge archeologische waarde) waarin vondsten uit de periode laat-neolithicum – Romeinse tijd en late middeleeuwen bekend zijn. Deze bevinden zich alle op een engcomplex.

➤ *Wat is bekend over het historisch gebruik van het plangebied in het verleden?*

Rond 1832 was het terrein in gebruik als akker. Waarschijnlijk gaat de functie als bouwland veel verder terug. De verkavelingswijze van de akkerpercelen waarin het plangebied ligt doet vermoeden dat het om kamptonginningen gaat. Een datering in de late middeleeuwen of nieuwe tijd ligt daarmee voor de hand. Rond 1900 werd het terrein tot de bebouwde kom van Holten gerekend, al was het plangebied niet bebouwd. Bebouwing ontstond pas rond de jaren '70 van de vorige eeuw als uitbreiding van Holten. Het toenmalige gebouw is sindsdien nog uitgebreid tot het huidige pand.

HOOFDSTUK 4 VERWACHTINGSMODEL

In dit hoofdstuk wordt een gespecificeerde verwachting voor het gebied gegeven op basis van de laatste onderzoeksvraag in par. 1.5.

- *Wat is de specifieke verwachting van het plangebied ten aanzien van archeologische waarden? (datering, complextype, omvang, diepteligging, gaafheid en conservering, locatie, uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren), mogelijke verstoringen)*

Voor het plangebied geldt een brede verwachting voor resten uit het neolithicum tot en met de late middeleeuwen. Het gaat daarbij vermoedelijk met name om het nederzittingscomplextype. Resten zijn in de top van de oorspronkelijke natuurlijke ondergrond te verwachten, onder een mogelijk aanwezig esdek of een bouwvoor. Indien daadwerkelijk een esdek aanwezig is, kunnen resten goed bewaard zijn gebleven, behalve onder het huidige gebouw. Vaak echter werd bij bouwprojecten in de jaren '70 de grond op grote schaal geroerd. In dat geval zijn eventueel aanwezige archeologische resten dermate aangetast dat de wetenschappelijke waarde daarvan vrijwel nihil is.

Een nederzettingsterrein uit het neolithicum kenmerkt zich door vuursteenspreidingen, houtskool en aardewerk. Grondsporen bestaan overwegend uit paalkuilen, greppels en (afval)kuilen. Resten uit de periode bronstijd – late middeleeuwen kenmerken zich vooral door aardewerk, houtskool en grondsporen, mogelijk ook door sporen van ijzerbewerking, natuursteen en verbrande leem (huttenleem). Ook in deze perioden bestaan grondsporen overwegend uit paalkuilen, afvalkuilen en greppels. Vanaf de late middeleeuwen werd vaak op poeren gebouwd, waarbij palen op fundamenteën van natuursteen werden geplaatst. In het archeologische opgravingsvlak zijn dergelijke constructies vaak niet of zeer moeilijk aan te wijzen.

Eventuele nederzettingen uit de steentijd hebben een omvang van 50 – 200 m² (kleine variant) of 200 – 1000 m² (middelgrote variant). Nederzettingen uit de periode bronstijd – middeleeuwen hebben meestal een omvang tussen 500 – 2000 m² (huisplaats) of meer dan 8000 m² (dorp).⁵

---

⁵ bron: Tol e.a., 2006.

HOOFDSTUK 5 VELDONDERZOEK

5.1 BESCHRIJVING ONDERZOEKSMETHODIEK

Het veldonderzoek heeft tot doel om meer inzicht te verkrijgen in de fysische situatie in het plangebied. Het dient de in het plangebied aanwezige bodems, de mate van verstoring en de aanwezigheid van potentiële archeologische niveaus in kaart te brengen. Aan de hand daarvan kan er voor het plangebied een gespecificeerd verwachtingsmodel worden opgesteld dat gedetailleerder en nauwkeuriger is dan een verwachtingsmodel dat louter gebaseerd is op bronnen en globalere bodem- en geomorfologische kaarten.

Het veldonderzoek bestond uit het zetten van verkennende boringen. De boringen zijn verspreid over de onbebouwde delen van het plangebied geplaatst.

De boringen zijn ingemeten met GPS met een nauwkeurigheid van 2 m of ingemeten aan de hand van in het landschap herkenbare punten. Ze zijn uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Relevante lagen van de boorkernen zijn gezeefd over een maaswijdte van 4 mm. De boorkernen zijn visueel geïnspecteerd op het voorkomen van archeologische indicatoren. Het bodemprofiel is beschreven volgens de norm NEN 5104 en ASB. De NAP-maaiveldhoogtes van de boringen zijn bepaald aan de hand van het AHN. De profielbeschrijvingen zijn uitgewerkt tot boorstaten en opgenomen in bijlage 10. De boorpuntenkaart met de posities van de boringen is opgenomen in bijlage 9.

5.2 VRAAGSTELLING

Onderstaande onderzoeksvragen zijn leidend voor het veldonderzoek:

- *wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?*
- *wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?*
- *wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?*
- *tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstoring?*

5.3 RESULTATEN: LITHOLOGIE, LITHOGENESE EN BODEMONTWIKKELING

Het typerende bodemprofiel bestaat uit een verstoord pakket bouwvoor van 90 – 100 cm dik, gevolgd door een intacte C-horizont op ongeveer 1 m –mv. Het verstoorde pakket bestaat uit zeer fijn, zwak siltig zand en bevat kleine baksteen- en betonbrokjes. De top hiervan is tot een diepte van ongeveer 40 – 70 cm licht humeus en grijs tot zwart van kleur. Mogelijk bevat dit pakket resten van een plaggendeek, maar zeker is dit niet. De C-horizont bestaat uit zeer fijn, zwak siltig zand. Dit zand is lichtgeel van kleur en bevat vaak grindjes. In boring 6 ligt tussen verstoord pakket en C-horizont een sterk zandig grindlaagje tussen 100 en 105 cm –mv. Uit de boring kon niet worden opgemaakt of dit laagje verstoord danwel intact was. In boringen 2 en 3 bestaat de bovenkant van de C-horizont uit zeer-matig fijn zwak siltig zand. Dit zand matig roesthoudend en lichtgeel - lichtbruin/geel/oranje van kleur. Mogelijk betreft dit een restant dekzand.

In boring 5 bestaat de onderkant van het verstoord pakket en de bovenzijde van de C-horizont uit sterk grindig zand. Gezien het grind en de geomorfologische locatie wordt de C-horizont geïnterpreteerd als keizand, een verweringsproduct van keileem.

5.4 RESULTATEN: ARCHEOLOGIE

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen. Tevens is geen (dun) plaggendeek waargenomen, evenmin als sporen van bodemvorming.

HOOFDSTUK 6 CONCLUSIE EN VERWACHTING

De vraagstelling zoals weergegeven in paragraaf 5.2 kan nu als volgt beantwoord worden.

- wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?

De natuurlijke afzetting in het plangebied bestaat vermoedelijk uit dekzand (top van de C-horizont in boringen 2 en 3) en keizand. Het dekzand is op een diepte van ongeveer 100 cm –mv aangetroffen, op een hoogte tussen 13,70 – 14,20 + NAP aangetroffen. Deze bestaat uit zeer – matig fijn zwak siltig zand met roestvlekjes. Dit dekzand is overwegend geel/bruin van kleur. Daaronder, op een diepte van eveneens circa 95 cm - mv is vermoedelijk keizand aangetroffen, mogelijk met vermenging van dekzand. Dit zand is zeer fijn en zwak siltig. Het bevat kleine grindjes en is geel tot lichtgeel van kleur. Het dekzand is in de laatste fasen van de laatste ijstijd en het begin van het Holoceen afgezet. Het keizand, voorzover dit niet vermengd is met dekzand is een verweringsproduct van glaciofluviale afzettingen. Deze zijn in de voorlaatste ijstijd gevormd.

- wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventuele antropogene bodemhorizonten ter plaatse van het plangebied?

Afgezien van een recent verstoord pakket zijn geen antropogene horizonten waargenomen. Van de natuurlijke ondergrond resteert slechts een C-horizont.

- wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggende, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?

Afgezien van een recent verstoord pakket zijn geen afdekkende lagen waargenomen. Het aangetroffen verstoorde pakket is mogelijk deels opgebracht, maar hiervoor zijn tijdens het gehele onderzoek geen aanwijzingen aangetroffen.

- tot welke diepte is sprake van een 'recente' bodemverstoring?

In alle boringen is de bodem tot een diepte van ongeveer 1 m verstoord.

HOOFDSTUK 7 SELECTIEADVIES

Op basis van het uitgevoerde booronderzoek is de kans klein dat het plangebied archeologische sporen bevat, aangezien de bodem tot in de C-horizont is verstoord. Eventuele archeologisch relevante lagen zijn vermoedelijk in het verstoorde pakket opgenomen of afgegraven.

Om deze reden adviseren we geen vervolgonderzoek uit te voeren en het plangebied vrij te geven. De implementatie van dit advies is in handen van de gemeente Rijssen - Holten, hierin vertegenwoordigd door de archeologisch adviseur van de gemeente, [REDACTED] (Het Oversticht).

Mochten bij graafwerkzaamheden onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen, dan geldt conform de Erfgoedwet (art. 5.10) een meldingsplicht. Dit kan bij de gemeente of haar regio-archeoloog.

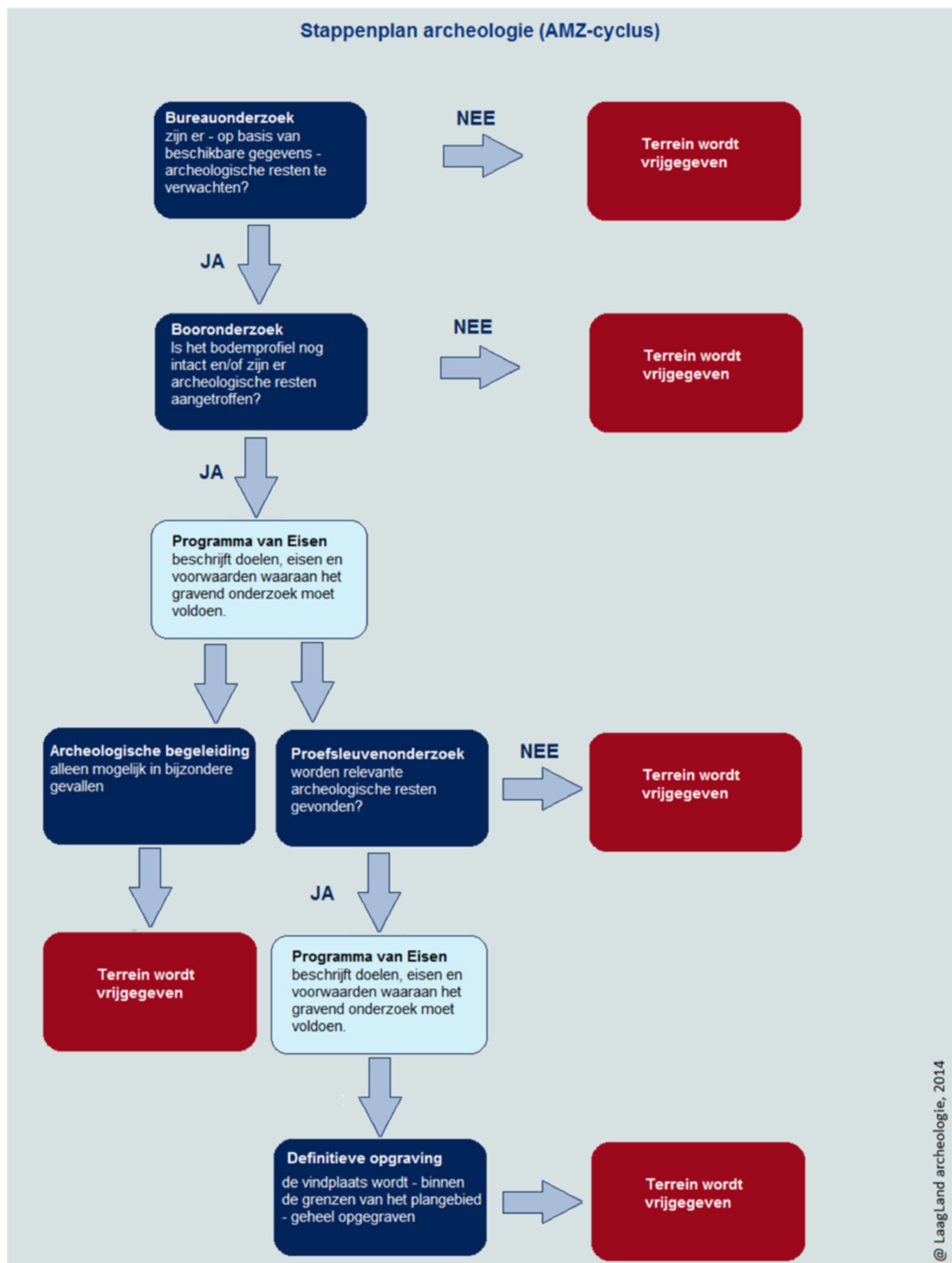
literatuur

- *Berendsen, H.J.A., 2005 (1997). Landschappelijk Nederland. De fysisch geografische regio's. Assen.*
- *Stouthamer, [REDACTED] en [REDACTED], 2015. De vorming van het land. Geologie en geomorfologie. Utrecht.*
- *Bosch, J.H.A., 2008. Archeologische Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 1.1. Op basis van de Standaard Boorbeschrijvingsmethode versie 5.2. Deltares-rapport 2008-U-R0881/A.*
- *Mulder, [REDACTED], 2003. De ondergrond van Nederland. Groningen.*
- *Nederlands Normalisatie-instituut, 1989. Nederlandse Norm NEN 5104, Classificatie van onverharde grondmonsters, Nederlands Normalisatie-instituut Delft.*
- *Vos, P. & [REDACTED] 2013: 2^e generatie palaeogeografische kaarten van Nederland (versie 2.0). Deltares, Utrecht. Op 15 mei 2015 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.*

Archeologische databases/ internetbronnen

- *ArchisII*
- *www.boorstaten.nl*
- *www.topotijdreis.nl*
- *www.hisgis.nl*
- *www.ahn.nl*

BI JLAG E 1 AMZ-CYCLUS

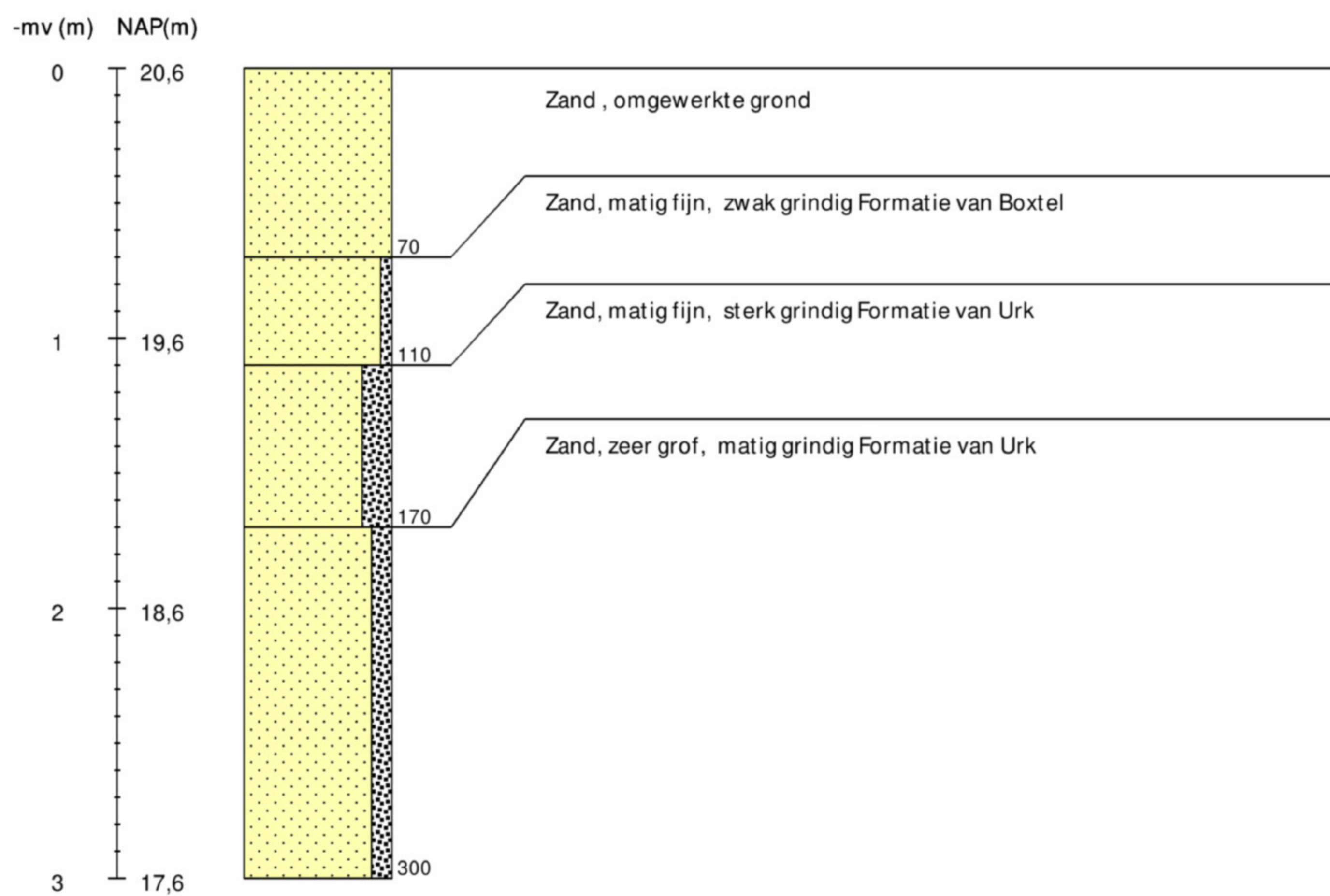

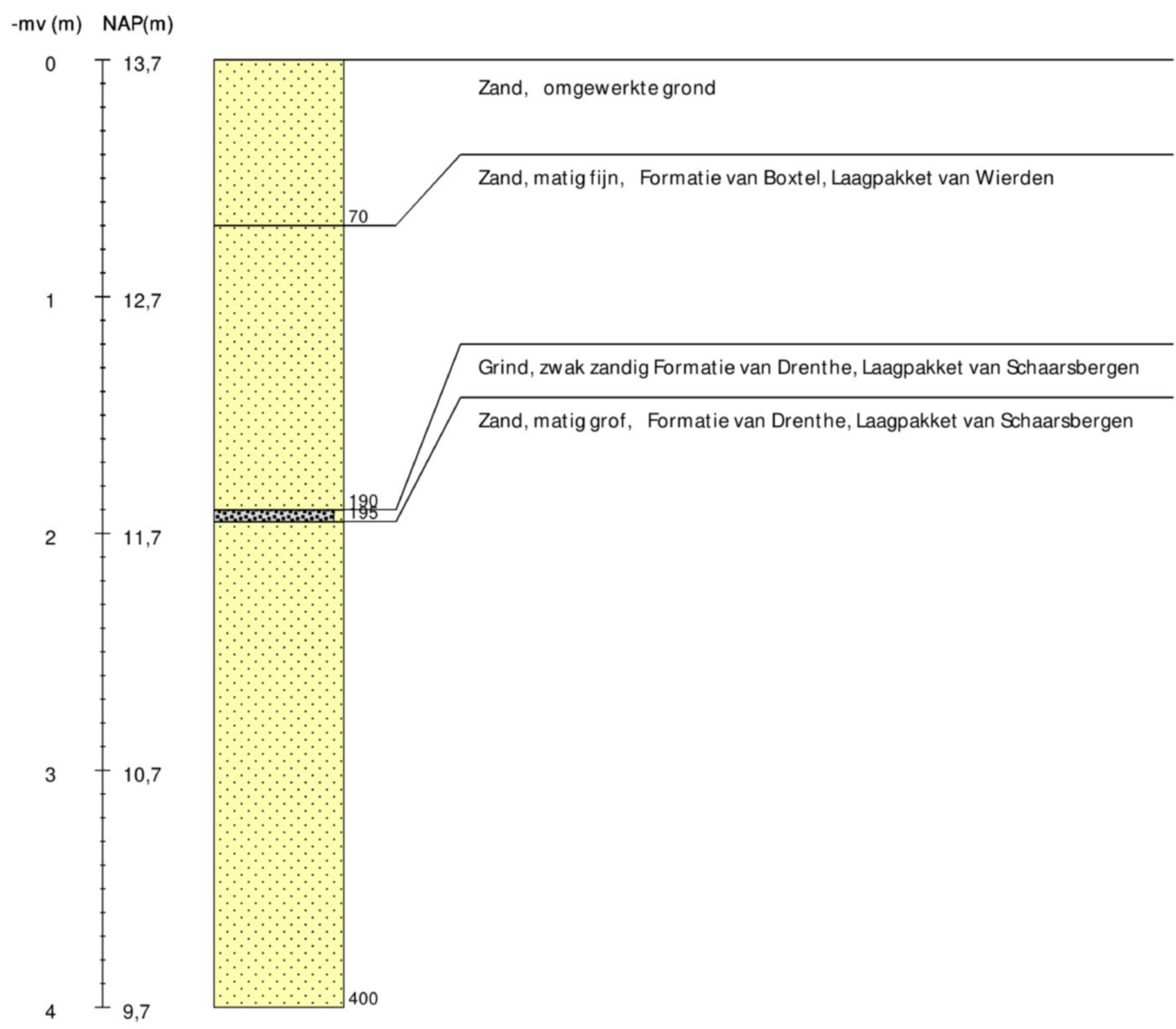
BIJLAGE 2 ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

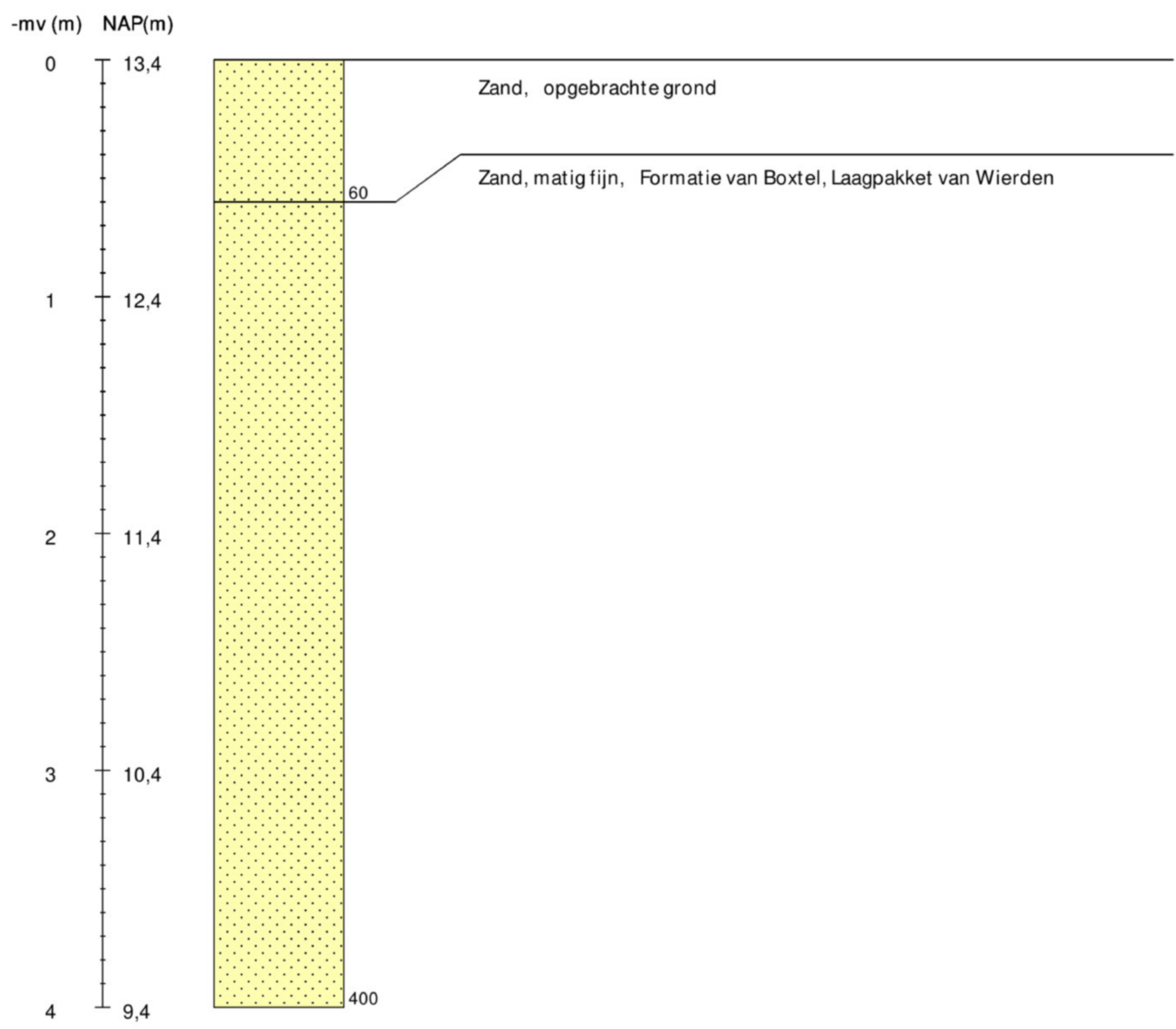
Archeologische perioden		Datering	
Nieuwe tijd		C	-1795
		B	-1650
		A	-1500
Middeleeuwen		Laat	-1250
		Vol	-1050
	vroeg	Ottoons	-900
		Karolingisch	-725
		Merovingisch	-450
Romeinse tijd		Laat	-270
		Midden	-70 na Chr.
		Vroeg	-15 voor Chr.
Prehistorie	IJzertijd	Laat	-250
		Midden	-500
		Vroeg	-800
	Bronstijd	Laat	-1100
		Midden	-1800
		Vroeg	-2000
	Neolithicum	Laat	-2850
		Midden	-4200
		Vroeg	-4900/5300
	Mesolithicum	Laat	-6450
		Midden	-8640
		Vroeg	-9700
	Paleolithicum	Jong	-35.000
		Midden	-250.000
		Oud	
	© Monolithisch archeologie 2013		

BIJLAGE 3 BOORSTATEN NITG-TNO

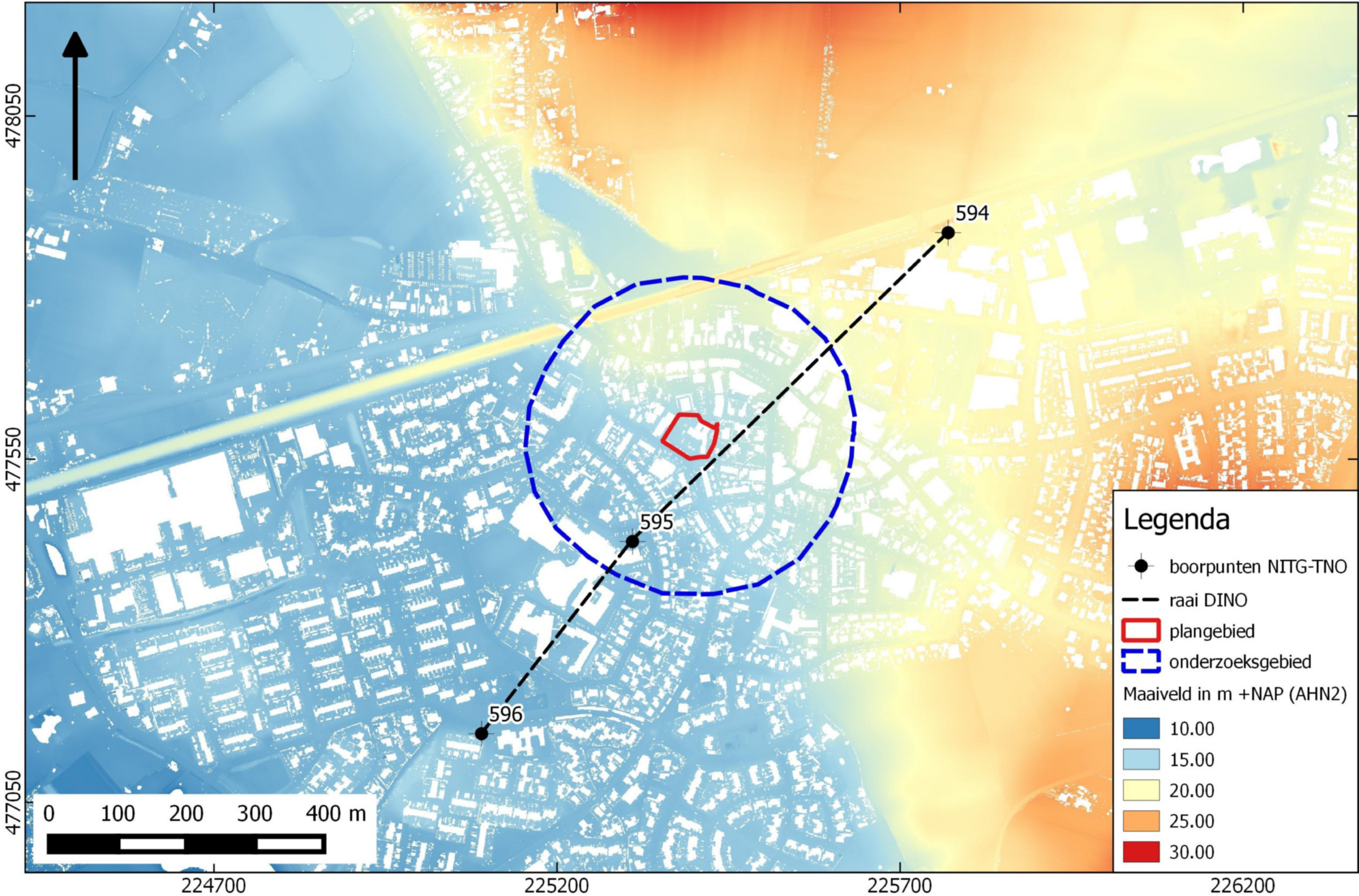
Boring 594 RD-coördinaten: 225770/477880 -

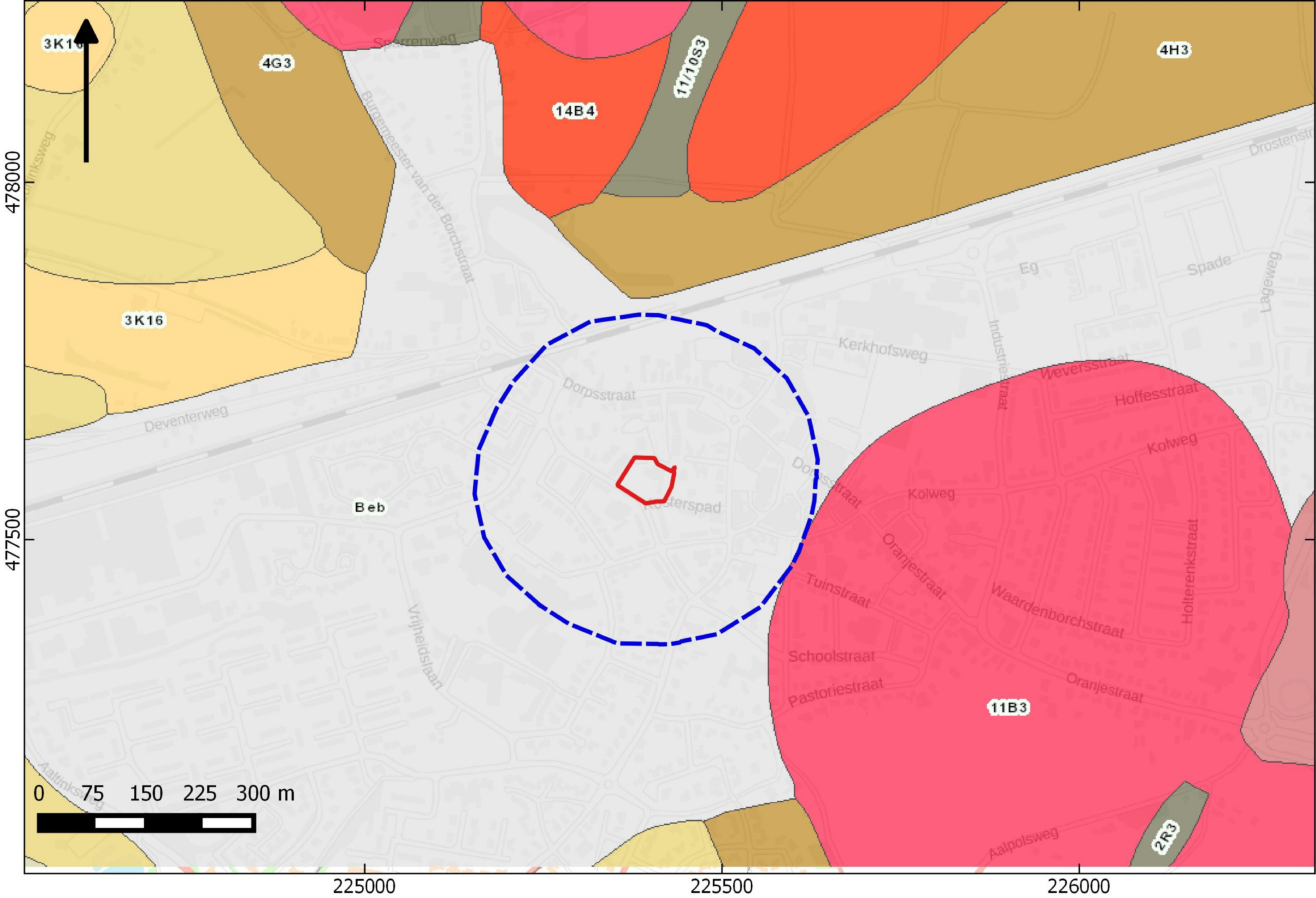

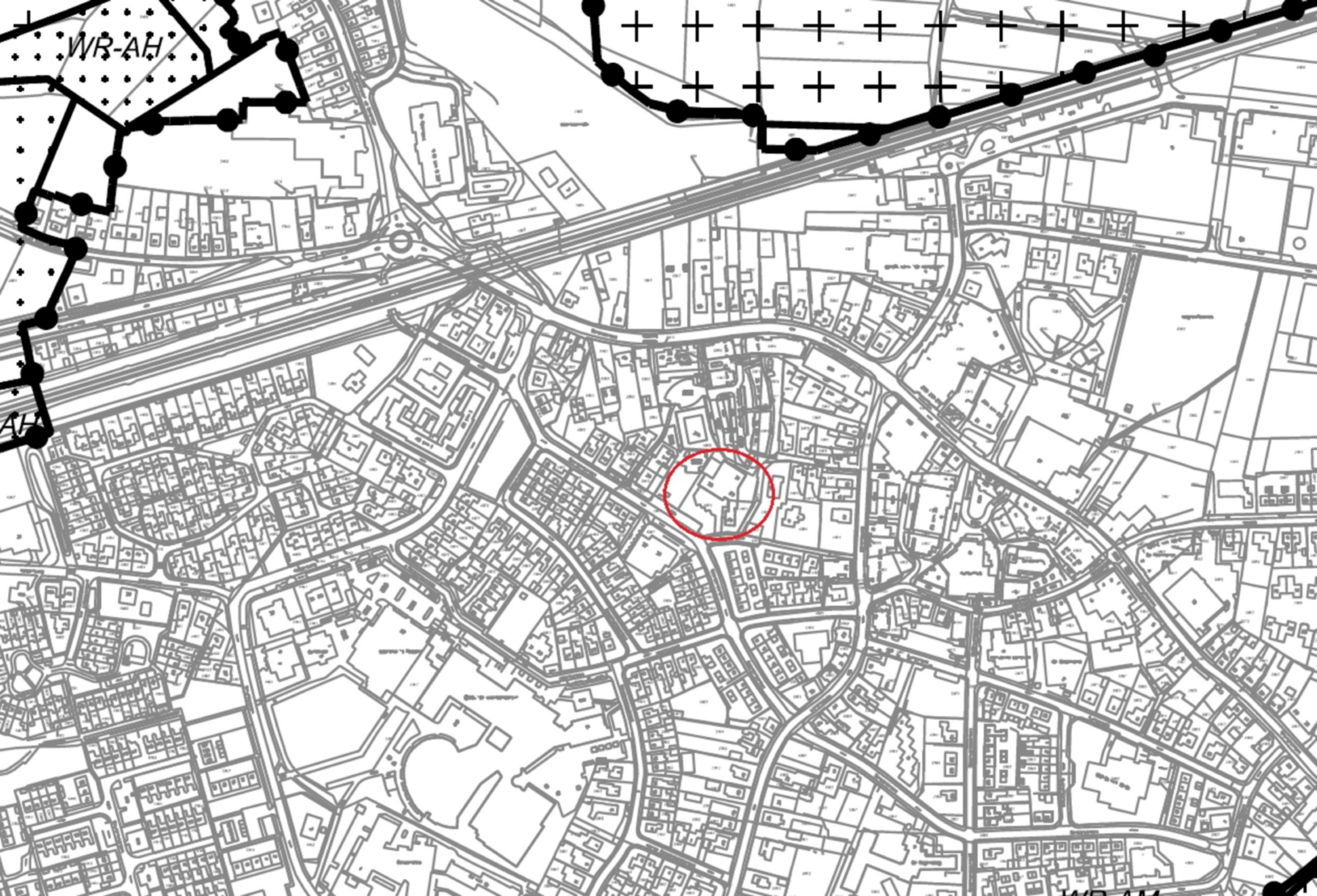
BIJLAGE 4 BOORPUNTEN RAAI PROFIEL NITG-TNO op AHN

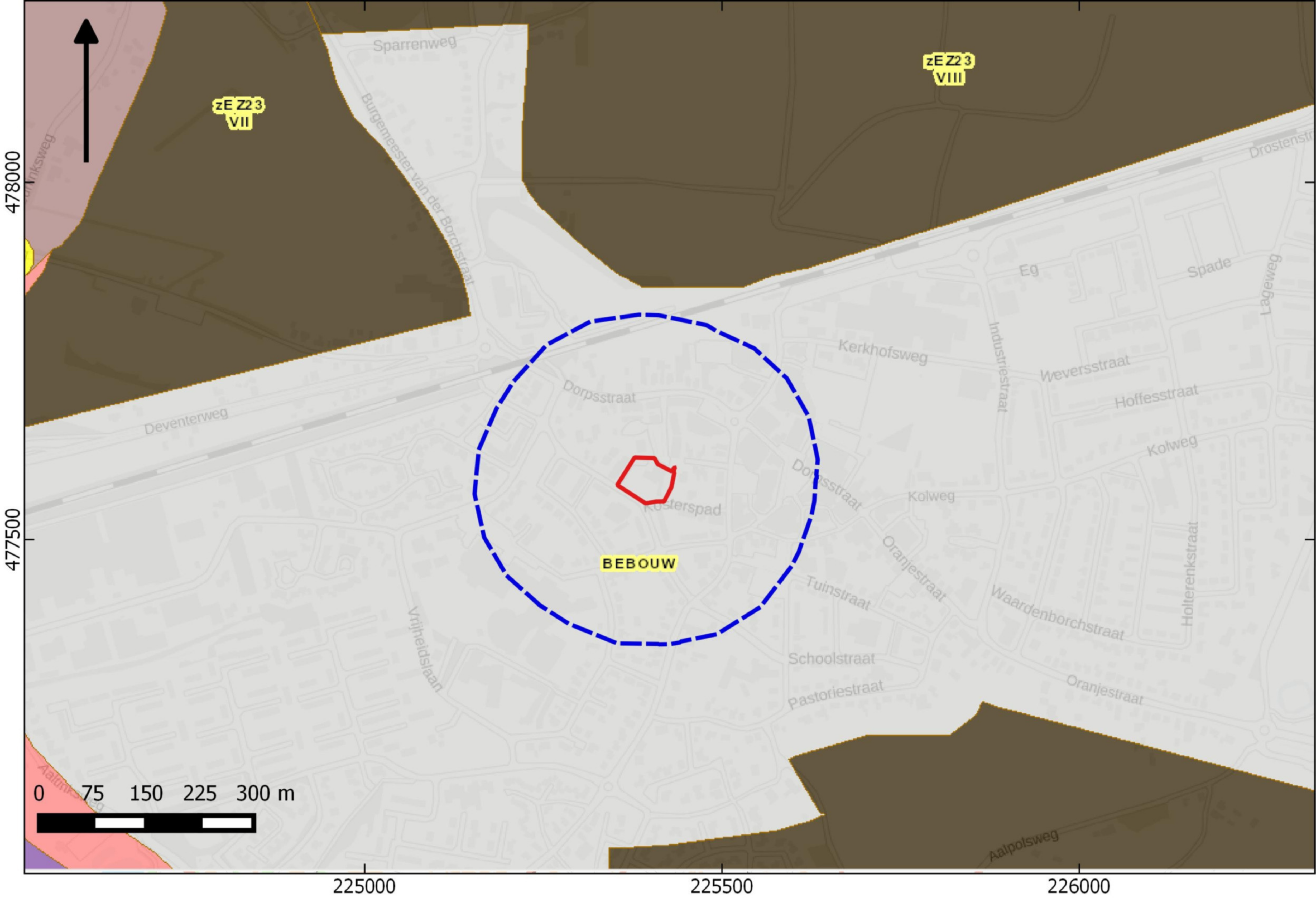
BIJLAGE 5 GEOMORFOLOGISCHE KAART

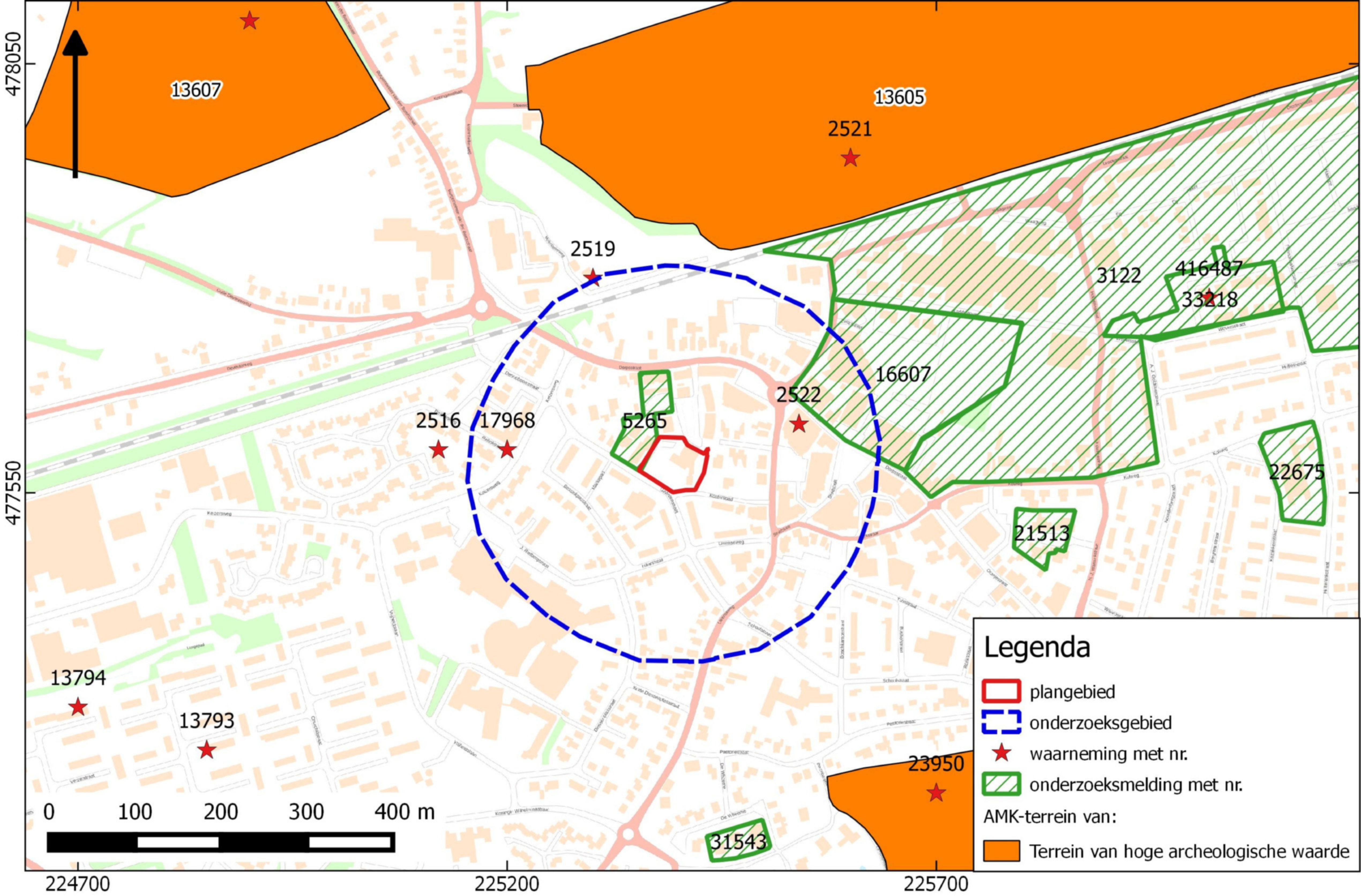
BIJLAGE 6 GEMEENTELIJKE ARCHEOLOGISCHE VERWACHTINGSKAART

BI JLAG 7 BODEMKAART

BIJLAGE 8 WAARNEMINGEN, AMK- TERREINEN EN ONDERZOEKSMELDINGEN

BI JLAG 9 BOORPUNTENKAART **VELDONDERZOEK**